

PARTER

KLAGANDE

1. Marita Ahl
Dörhult Nygård
595 92 Mjölby

2. Mats Ahl
Dörhult Solhaga
595 92 Mjölby

3. Boxholms Skogar AB
Box 101
590 10 Boxholm

Ställföreträdare: Hans Carlander
c/o Boxholms Skogar AB
Box 101
590 10 Boxholm

4. Jessica Johansson
Dörhult Klasbo
595 92 Mjölby

5. Dödsboet efter Herbert Kardell
Bondegatan 17 A
595 52 Mjölby

6. Bertil Nilsson
Dörhult
595 92 Mjölby

7. Mathias Nilsson
Dörhult Klasbo
595 92 Mjölby

8. Ola Wretemark
Näsby
595 92 Mjölby

Ombud för 1-8: advokaten Stefan Sandén
Advokatfirman Lindhs DLA Nordic KB
Box 7315
103 90 Stockholm

Dok.Id 160735

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 365 581 03 Linköping	Brigadgatan 3	013-25 10 00 E-post: linkopings.tingsratt@dom.se	013-25 10 25	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

MOTPART

Vattenfall Eldistribution AB, 556417-0800
Box 448
581 05 Linköping

Ombud: bolagsjuristen Christer Rudén
c/o Vattenfall AB
162 87 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Lantmäterimyndighetens i Östergötlands län beslut den 7 juli 2006 angående omprövning av befintlig ledningsrätt berörande Vattenfall Eldistribution AB:s kraftledning (24 kV) mellan Mjölby och Somvik i ärende E05613, bilaga 1 till utslaget.

SAKEN

omprövning av befintlig ledningsrätt

FASTIGHETSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

1. Lantmäterimyndighetens beslut vad avser fastigheterna Mjölby Rothemmet 2:2, Mjölby Rothemmet 2:6, Boxholm Näsby 1:1, Boxholm Dörhult 1:4, Boxholm Dörhult 1:5, Boxholm Dörhult 1:11, Boxholm Strålnäs 2:12 och Boxholm Danskebo 1:32 undanröjs och förrättningen ställs in vad avser dessa fastigheter.
 2. Vattenfall Eldistribution AB skall ersätta klagandena för deras rättegångskostnader med 161 000 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.
-

BAKGRUND

Den 20 september 2005 ansökte Vattenfall Eldistribution AB (nedan Vattenfall) hos Lantmäterimyndigheten (nedan LM) om omprövning av befintlig ledningsrätt för breddning av skogsgatan på kraftledning ML 516 mellan Mjölby och Somvik i Mjölby respektive Boxholms kommun från 10 till 40 meter. Vidare yrkade Vattenfall att ledningsrättsupplåtelsen skulle utökas att även omfatta markledningen från Egebylund fram till den befintliga ledningsrätten. Vattenfall yrkade även förtida tillträde.

Som grund för ansökan anförde Vattenfall följande. Den engångsersatta skogsgatan har vid ansökan en bredd av totalt 10 meter och skall breddas till totalt 40 meter.

Breddningen av skogsgatan kommer således att bli 15 meter på var sida om befintlig ledning. Det är linjekoncession, Boxholm 731 ÖFS, mellan Mjölby tätort (Egelund) och fastigheten Mjölby Bockarp 2:2. Resterande del är belägen inom områdeskoncession, Boxholm 731 ÖGI. Efter flera års omfattande störningar i den elektroniska infrastrukturen, och med "stormen Gudrun" i färskt minne, har Vattenfall beslutat att utvidga ledningsgatorna för regionnätet till trädsäkert utförande. Det är av största betydelse att regionnätet förblir intakt vid svår väderlek. Den aktuella kraftledningen är en 20 kV kraftledning av regional betydelse och fungerar som huvudmatning till Somvik. Vid flera tillfällen, bl.a. vid stormen "Gudrun", har ledningen inte klarat yttre påverkan vid svår väderlek. Detta har lett till att samtliga kunder i Somviksområdet har blivit spänningslösa under lång tid.

Två sammanträden hölls i förrättningen. Samtliga markägare som närvarade vid det andra sammanträdet den 29 maj 2006 motsatte sig utvidgad ledningsrätt och yrkade att förrättningen skulle ställas in.

Den 7 juli 2006 beslutade LM om omprövning av aktuell ledningsrätt. Nio markägare överklagade beslutet i rätt tid.

ÖVERKLAGANDENA

LM:s beslut överklagades och samtliga klagande yrkade i första hand att begäran om ledningsrätt skall ogillas i sin helhet och i andra hand att LM:s beslut undanröjs och att ärendet återförvisas till LM för vederbörlig handläggning.

Som grund för klagandenas yrkanden anfördes följande.

Av LM:s beslut framgår att Vattenfall har dels en områdeskoncession dels ock en linjekoncession för en mindre del av den ledningsträckning som är föremål för provning. Vid tillämpningen av ledningsrättslagen (1973:1144, nedan LL) gäller olika regler för de två fallen. En avgörande skillnad mellan de olika formerna av koncession är, att vid linjekoncession är det meningen att en ingående och allsidig provning av förutsättningarna för beviljande av en sådan skall göras. Den provningen innefattar såväl miljöaspekter, andra samhällliga liksom sakägares intressen Någon motsvarande provning sker inte vid områdeskoncession. Såväl miljöprovningen som en provning av sakägarnas intressen måste, i vart fall till den del ledningsrättsförrättningen har sin grund i en områdeskoncession, ske i samband med ledningsrättsförrättningen.

Lagligheten

Förutsättningarna för att en ansökan skall beviljas anges i 1 § 2 stycket LL. Ledningsrätten syftar till att ge ledningsrättshavaren befogenhet att vidta de åtgärder som behövs för dess framdragande och begagnande. I detta fall torde det vara begagnande som avses då ledningen redan är framdragen. När det, som här, är frågan om utvidgning av en befintlig rätt är det 33 § samma lag som skall ligga till grund för provningen. Även om det inte sägs något om det, torde de grundläggande reglerna i 6-10 §§ LL om bland annat proportionalitetsprovning gälla även vid en provning enligt denna bestämmelse. Regeln i 33 § innehåller ett i förhållande till 1 § skärpt behovskrav. Det skall vara frågan om ett klart behov. Av LM:s beslut framgår inte tydligt vari detta behov skulle bestå. Av sökandens angivna skäl är det två

omständigheter som åberopas. Den ena omständigheten är att det har blåst osedvanligt mycket i området vid två tillfällen under de senaste tre åren. Det andra är att det har skett en ändring i ellagen (EL) som skall gälla från år 2011.

På vilket sätt ett klart behov skulle ha uppkommit på grund av två stormar i historisk tid har inte på något sätt klarlagts. Det bestrids att ett sådant förhållande skulle kunna utgöra grund för bifall till ledningsrättshavarens begäran. Under alla förhållande torde det vara sökanden som har såväl åberopsbördan som bevisbördan för att en omständighet av detta slag medför ett klart behov. Stormarna har passerat och det finns ingen som helst utredning om att detta kommer att upprepas inom någon tid som skulle kunna göra denna omständighet till ett klart behov. Det skall i sammanhanget uppmärksammas att ledningen ifråga har funnit på plats under lång tid, i vart fall 30 år, sannolikt längre, utan att något behov tidigare har anmälts från sökandens sida. Det krävs enligt bestämmelsen att det även skall vara frågan om ändrade förhållanden. Det förhållandet att det emellanåt blåser är inte på något sätt en nyhet. Att det har blåst är något som skett i förfluten tid, varför påståendet att det på denna grund skulle föreligga förändrade förhållanden bestrids.

Ett ändrat förhållande skulle kunna vara att ny lagstiftning tillkommit. För sökanden medför emellertid inte detta något ändrat förhållande. Enligt regeln ifråga gäller denna regel inte direkt för denna ledning då den inte når upp till spänningskravet enligt bestämmelsen. Regeln ifråga innebär inte något absolut krav på eldistributören att göra distributionen helt avbrottsfri. Det nya är att eldistributören vid längre avbrott blir skyldig att utge viss kompensation till den drabbade konsumenten. Det är skillnad mellan ett ersättningskrav och ett krav på att ledningar skall träsäkras. Detta har utvecklats i förarbetena enligt följande: Funktionskravet innebär inte att krav ställs på träsäkra ledningar. Kravet kan exempelvis uppfyllas genom att företagen har en välfungerande organisation om avbrott inträffar.

Vidare konstateras att det varken är tekniskt möjligt eller ekonomiskt rimligt att dimensionera elnätet så att användarna garanteras en hundra procentig elleverans. Även

i framtiden kommer elavbrott att orsakas av händelser utanför vad nätföretagen kan förbereda sig för. Kravet på maximalt tjugofyra timmars avbrott utgår ifrån vad nätföretagen normalt kan väntas rusta sig mot. Kravet skall inte gälla för det fall avbrottet i överföringen beror på ett hinder utanför nätföretagets kontroll (se prop. 2005/06:27 s. 22 ff.) Till det sagda kommer att den aktuella lagregeln inte träder ikraft förrän 2011. Om den någonsin kommer att tillämpas eller kanske ändras är för närvarande omöjligt att säga.

Detta leder vidare till en ytterligare aspekt på frågan. Vad som begärs av sökanden är en form av expropriation. Enligt en uttrycklig regel i 2 kap 18 § Regeringsformen får expropriation endast ske när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. I detta fall har den åberopade regeln i EL utformats som en ersättningsregel. Hade det varit ett angeläget allmänt intresse hade lagstiftaren kunnat förelägga elbolagen att skapa helt trädsäkra ledningar. Så har inte skett. Sökandens begäran är dessutom hänförlig till en regel som inte ännu har trätt ikraft. Någon rättslig grund baserad på denna omständighet för den beslutade åtgärden finns således inte. Ansökan har sin grund endast i ett hos bolaget internt ekonomiskt önskemål vars relevans inte ens är ordentligt utredd i ärendet. Något stöd i lag för att ett sådant intresse skall tillgodoses finns inte. Den frågan har dessutom betydelse för den proportionalitetsprövning som skall göras.

Prövning enligt ledningsrättslagen

Den aktuella ledningssträckan stöder sig på olika koncessionsbeslut i olika delar av området. Denna förutsättning får betydelse för vilka regler i LL som aktualiseras, då en ledningssträcka med områdeskoncession underkastas reglerna i 6 -10 §§ LL medan en sträckning med linjekoncession inte prövas enligt dessa lagregler då förutsättningarna prövats i samband med koncessionsbeslutet. Den ovan angivna lagregleringen stipulerar en intresseavvägning mellan det allmänna och de enskilda. I förevarande fall har antaganden gjorts beträffande de enskildas intressen som inte har stöd i verkliga förhållanden. Det ekonomiska resonemang som LM för i det nu överklagade beslutet,

beträffande värdet på marken, är bristfälligt och klargör på intet sätt att det allmännas intresse skulle överstiga de enskildas. Ledningsrätt skall inte heller medges för det fall olägenhet av någon betydelse uppkommer för allmänt intresse jämlikt 10 § LL. I förevarande fall har ingen prövning gjorts beträffande den miljöpåverkan beslutet medför varför frågan om olägenhet även ur ett allmänt perspektiv måste anses vara bristfälligt utredd. Vidare skall ett beslut om ledningsrätt föregås av en lämplighetsprövning enligt 6 § LL. I den nu aktuella förrättningen är lämplighetsprövningen inte tillfredsställande utförd då en vederbörlig utredning inte företagits beträffande möjligheten att markförlägga den aktuella kabeln. En sådan lösning skulle utgöra ett reellt alternativ till de mycket ingripande åtgärder som en exempellöst omfattande kalhugning skulle innebära samtidigt som önskemålen om trädsäkra ledningar skulle tillgodoses.

Av LM:s beslut förefaller det som om endast 12 § LL har beaktats. Att fatta beslut i förevarande fall, enkom på denna grund, är inte korrekt då denna bestämmelse inte är överordnad övriga bestämmelser, vilka då skulle vara obehövlige. Den aktuella bestämmelsen blir tillämplig först då andra hinder för bifall inte föreligger på sätt som är fallet vid förevarande prövning. Underlåtenhet att utreda alla relevanta omständigheter skall inte utgöra en anledning att bortse från regeln i 6 § LL. För det fall en ansökan av detta ofullständiga slag alls skall prövas är de nu redovisade bristerna så allvarliga att ärendet skall återförvisas för vederbörlig handläggning.

Vidare ifrågasätts om LM verkligen kan åberopa 11 § LL när den i detta fall avser att utöka ledningsgatans omfattning fyra gånger, dvs. från 10 till 40 meters bredd. Detta torde i avsevärd omfattning strida mot given koncession.

Ellagen

Den nya regleringen i EL är avsedd att endast utgöra ett ekonomiskt incitament för elbolagen att förbättra sina ledningars status, inte ett obligatorium att göra dem trädsäkra. I den situationen blir proportionalitetsprövningen central. Här skall bland

annat ett affärsdrivande företags ekonomiska intressen ställas mot fastighetsägarnas intresse. Någon seriös ekonomisk utredning i den delen föreligger inte i målet. Det vore önskvärt att stora intrång av detta slag skulle åtföljas av en samhällsekonomisk kalkyl. Det undermåliga regelverk som finns för att prissätta skog gör att markägarna är de stora förlorarna i utbyggnad av infrastruktur.

Enligt sökanden blir det för dyrt att uppfylla lagstiftarens krav att utnyttja bästa tillgängliga teknik. För att göra en fullgod avvägning mellan ledningshavarens och den enskildes ekonomiska intressen måste en betydligt mer omfattande utredning ligga till grund för beslutet än vad som presenterats för LM.

Det är inte heller utrett varför inte matning skulle kunna ske söderifrån eller till vilken kostnad detta skulle kunna arrangeras. Det torde vara sökanden som har utredningsbördan vad avser samtliga dessa frågor. Utan att ledningshavaren på ett tillfredsställande sätt förmår att visa att den begärda åtgärden uppfyller de högt ställda krav lagen uppställer i detta hänseende, kan begäran inte rimligen bifallas.

Miljöbalkens inverkan på ärendet

Av lag och förarbeten framgår klart att vid prövning enligt såväl EL som LL skall Miljöbalkens (MB) regler tillämpas. I 6 kap.1 § MB föreskrivs, att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) skall ingå i en ansökan om tillstånd i vissa fall. Bland annat hänvisas till 9 kap. samma lag. Av ett under 1 § där angivits rättsfall RÅ 2003:63 framgår klart att skogsbruksåtgärder faller under bestämmelserna i fråga. Någon MKB, som följaktligen är obligatorisk i fall som dessa, har inte upprättats. För det fall ansökan inte ogillas på de ovan angivna grunderna skall på denna grund under alla förhållanden ärendet återförvisas till LM för vederbörlig handläggning.

Skogsvårdslagen

Ännu ett förhållande understryker behovet av en MKB. Det är relationen till Skogsvårdslagen (1979:29). Lagen utgår från att vad som görs i skogen sker på markägarens ansvar. Det innebär att markägarna är såväl anmälningsskyldiga som straffrättsligt ansvariga för oönskade åtgärder av en tredje person vars avsikt är att utföra avverkning i en omfattning och på ett sätt som normalt inte skulle anses godtagbart. LL ger inte några anvisningar om hur lagkonflikter av detta slag skall lösas.

Bevisbörda och beviskrav

Sökanden har att visa att förutsättningarna för bifall till ansökan föreligger. I det ligger att ett fullständigt utredningsunderlag i alla hänseenden framläggs. Så har inte skett och redan på den grunden bör ansökan ogillas.

VATTENFALLS INSTÄLLNING

Vattenfall har bestritt samtliga klagandes yrkanden och som grund för bestridandena anfört följande. Vattenfall delar den bedömning som LM gjort. Frågan i målet är om Vattenfall skall få rätt att utvidga befintlig skogsgata till totalt 40 meter och därvid inlösa den framtida skogsproduktionen på de tillkommande 30 metrarna.

Rätten att fälla farliga träd

Redan nu har Vattenfall med stöd av gällande ledningsrätt rätt att fälla de träd som kan bli farliga för ledningens säkerhet, dvs. bibehållande och drift. Dock skall träd som fälls utanför nuvarande skogsgata ersättas särskilt. Klagandena har menat att rätten att fälla träd för ledningens säkerhet redan finns i det befintliga beslutet. Skall ledningen göras fallsäker med bibehållen skogsgata innebär det ett väsentligt merarbete vid varje underhållsröjning för att identifiera träden dels när de skall stämplas och värderas, dels

när de senare skall fällas. Dessutom blir det merarbete vid själva fällningen. De tillkommande 15 metrarna på var sida om nuvarande skogsgata blir föremål för en högst orationell hantering.

Klagandena har påstått att alla träd inom 40 meter från ledningen inte kan anses utgöra s.k. farliga träd. Det är inte det avståndet det är fråga om i målet. Det är fråga om ytterligare 15 meter på var sida om ledningens centrum och inom det avståndet menar Vattenfall att alla träd riskerar att bli s.k. farliga träd. 40 meter är också den bredd på skogsgata som tillämpas generellt inom nätbranschen i hela Södra Sverige, för trädsäkra ledningar. Vattenfall menar att rekvisiten för en ändring av befintlig ledningsrätt är uppfyllda genom de krav på trädsäkra ledningar som ställs i prop. 2005/06:27.

Lagligheten

Klagandena påstår att sådana omständigheter, såsom under senare år inträffade vädersituationer och uppkomna krav på trädsäkra ledningar, inte utgör laglig grund för beslut om utvidgning av befintliga skogsgator.

Lokala väderleksförhållanden skall inte ha någon inverkan på frågan om lagligheten i sökt förrättning. Det är istället de krav som ställs i prop. 2005/06:27 som medför att den lagliga förutsättningen är uppfylld. I denna proposition har relevansen i de omständigheter, som Vattenfall anfört som grund för sin ansökan, berörts, se prop. 2005/06:27 s 14 ö och n, 21 x till n, 22 ö till x, 27 y samt 28 ö och y. Vad som anges i nämnda proposition visar att ett klart behov av omprövning av gällande ledningsrätt föreligger. Vattenfall har inte möjlighet att klara sina breddningar på cirka 450 km ledningsgata i region Öst om inte Vattenfall startar upp med dessa i god tid före 2011. Man kan vidare inte utgå ifrån att ellagen kan komma att ändras före 2011.

Prövning enligt ledningsrättslagen och s.k. proportionalitetsprinciper

Målet handlar om utvidgning av befintlig skogsgata. Den rättsliga grunden för ändring av befintlig ledningsrätt anges i 33 § LL och den omständighet som medför att rekvisiten för en ny förrättning är uppfyllda är vad som anges i ovan nämnda proposition, nämligen "ett krav på att luftledningar med en spänning som överstiger 25 kilovolt är utförda som trädsäkra ledningar" och att "samma krav bör gälla för luft med lägre spänning om de överför el till lokalnät".

Villkoren för upplåtelse av ledningsrätt finns i §§ 6-11 LL. Skydd för enskilda intressen regleras i 6 §. Där anges att ledningsrätt inte får upplåtas om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheten från enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom ledningsrätten. Ändamålet här är att eliminera risken för elavbrott p.g.a. trädpåfall genom att vissa luftledningar skall göras trädsäkra. Vidare är en fastighetsägare enligt 12 § inte skyldig att upplåta utrymme för ledningen om synnerligt men orsakas fastigheten såvida ledningen inte är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt.

Som tidigare framhållits i målet är det fråga om att ge ledningsägaren rätt att ianspråkta och lösa in framtida skogsproduktion inom ett markområde där ledningsägaren redan nu har rätt att mot särskild ersättning i varje fall fälla träd som är eller kan bli ett hot mot ledningens säkerhet. Vattenfall kan inte se att de omständigheter klagandena anfört kan leda till att sökt ledningsrätt inte skall beviljas.

De gällande koncessionerna är inte något hinder för breddning av den aktuella ledningsgatan till 40 meter. En koncessionsansökan behandlar inte bredden på ledningsgatan utan endast läget i geografin samt konstruktionstyp.

Den enda skrivning i gällande koncessionshandlingar som på något sätt kan anses påverka en framtida breddning av ledningsgatan är ett yttrande från Länsstyrelsen i Östergötland avseende koncessionshandling 731 ÖGI där länsstyrelsen har påpekat att

vid dragning av ledningar inom området kan värdefulla kultur- och naturmiljöer påverkas. Inför ledningsdragningarna bör därför samråd enligt 12 kap. 6 § MB ske med länsstyrelsen. Det kan också fordras tillstånd enligt kulturminneslagen, varför kontakt dessförinnan bör tas med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Länsstyrelsens yttrande syftar mest på hantering runt nybyggnation av ledningar, men Vattenfall följer dessa principer även vid breddningar av befintliga ledningsgator och vid underhållsåtgärder, så värdefulla natur- och kulturmiljöer påverkas.

På Vattenfalls uppdrag har Naturcentrum i Motala i juli 2005 utfört en natur- och kulturvärdesinventering på den aktuella ledningen som skall ligga till grund för den kommande breddningen. Vattenfalls policy är att denna typ av natur- och kulturvärdesprotokoll bifogas vid kommande samrådsansökningar till länsstyrelsen i god tid före start av avverkningsåtgärder (samråd enligt MB). Resultatet av samrådet kan sedan visa sig utmynna i en begäran från länsstyrelsen att det från Vattenfalls sida skall upprättas en MKB. I de fall det finns fastigheter med egen landskapsplanering lämnas möjlighet för fastighetsägarna till skriftligt yttrande på det kontaktbrev med svarsbrev som också skickas ut i god tid före avverkningsarbetets start. Det samhällsekonomiska ansvaret åvilar regeringen och riksdagen och inte Vattenfall eftersom det är de som har tagit beslutet om ett trädsäkert transmissionsnät.

Ellagen

Vad klagandena har anfört har ingen relevans i målet. Frågan i målet är om Vattenfall skall få rätt att utvidga skogsgatan i en befintlig ledning, där rätten att fälla s.k. ”farliga” träd redan finns.

Vattenfall har en väl fungerande elledning som är nästan ny. De första sju kilometerna från Mjölby och söderut är i dag en isolerad trädledning som går parallellt med en annan 130 kV-ledning. Resterande del av ledningen är isolerad vilket ger en större överföringskapacitet. En luftledning leder till kortare reparationstider och dubbel överföringskapacitet jämfört med en nedgrävd kabel. Vid en nedgrävning av kabel kan

man inte lägga två kablar i samma schakt. Det är vidare enklare att lokalisera ett fel vid en vanlig luftledning då man snabbt från helikopter kan konstatera var felet uppstått. Det är lokala nät som man kan gräva ned. Vid tidigare nedgrävning av kabel har problem med materialet uppstått. Från Vattenfalls sida känner man inte till att regionledningar med över 20 kV har områdeskoncession. Under stormen Per fick Vattenfall ett avslag på den isolerade delen av ledningen. En breddning av ledningsgatan skulle kosta 4-4,5 miljoner kronor.

Den stora skillnaden mellan Vattenfalls och Swecos beräkningar för ett kabelprojekt mellan Mjölby och Somvik är att Sweco på Boxholmsbolagets uppdrag har räknat på en kabel medan Vattenfalls beräkningar baseras på två kablar i separata schakt för att ha full redundans i nätet. Swecos kalkyl kan därför inte användas som ett underlag för byggnation av en ny överföringsledning mellan Mjölby och Somvik.

Det kan konstateras att det finns ett lokalnät söderifrån i området som, om det är intakt, går att belasta en del. Men nätet har en yttre gräns. Ledningen går ej att använda som huvudmatning för aktuellt område. Detta påverkas av yttre faktorer, exempelvis hur kallt det är ute, dvs. hur mycket kraft som behövs vid tillfället. Vid minus tio grader skulle det lokala nätet kunna understödja något hundratal av 1 100 abonnenter. Lokalnätet är inte trädsäkrat. Dessutom ägs den av annan.

Möjligheten att nyttja ledningens skogsgata för odling av olika slag har tidigare inte aktualiserats av klagandena. Överenskommelse om sådant nyttjande är inte främmande för Vattenfall, om odlingen i fråga är förenlig med ledningens bibehållande och drift.

Miljöbalkens inverkan på ärendet och skogsvårdslagen

Dessa lagars inverkan på beslutet om upplåtelse av ledningsrätt anges i 8 § LL. Dessutom finns i EL bestämmelser som rör de intressen som klagandena tar upp. Dessa lagar har ingen eller begränsad inverkan på frågan om upplåtelse av ledningsrätt. Det är när ledningsägaren skall nyttja de befogenheter ledningsbeslutet ger denne, som

miljöbalken respektive skogsvårdslagen tillämpas ”fullt ut” mot ledningsägaren. Vid åtgärder i ledningsgatan skall ledningsägaren se till att de krav som finns i angivna lagar efterlevs.

ÅBEROPAD BEVISNING M.M.

På klagandenas begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med verkställande direktören vid Boxholmsbolaget Hans Carlander.

Vattenfall har som skriftligt bevis åberopat proposition 2005/06:27 sidorna 14 ö och n, 21 x till n och 22 ö till x.

På yrkande från klagandena har fastighetsdomstolen förelagt Energimyndigheten att inkomma med besked hur mycket en koncession av nämnt slag (koncessioner 731 ÖGI och 731 ÖFS) kan utökas och fortfarande stödja sig på samma koncessionsbeslut. Energimyndigheten (Energimarknadsinspektionen) har inkommit med beskedet att frågan om ledningsgatans bredd normalt inte är föremål för prövning vid handläggningen av en nätkoncession enligt EL. Om inget annat sägs i det gällande beslutet om nätkoncession, kan därför ledningsgatan breddas utan att nätkoncessionen måste omprövas.

LM:s beslut om förtida tillträde har överklagats av samtliga klagande. Den 1 september 2006 har fastighetsdomstolen beslutat att vidare åtgärd för verkställighet av LM:s beslut om förtida tillträde tillsvidare inte får vidtas, då det inte är uteslutet att beslutet om omprövning av befintlig ledningsrätt kan ändras.

FASTIGHETSDOMSTOLENS SKÄL

Förrättningen har av LM rubricerats som en omprövningsförrättning. Ledningsbeslut för den aktuella ledningen meddelades den 31 maj 1991 och förrättningen registrerades den 19 juli 1991, akt 0560-91/20. Denna ledningsrätt har nu omprövats. Enligt 33 § LL

kan om det, sedan en ledningsrättsfråga slutligt avgjorts, inträder ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan, denna prövas vid en ny förrättning. Även om några sådana förhållanden inte har inträtt, får det hållas en ny förrättning om det har framkommit ett klart behov av omprövning. LM har ansett att villkoren för en omprövning är uppfyllda. Fastighetsdomstolen finner inte skäl att göra någon annan bedömning.

Parterna är överens om att det skall anses att områdeskoncession gäller för de delsträckor av ledningen som berör klagandenas fastigheter. Vad som stadgas i 11 § LL innebär därför inte att prövning av 6 – 10 §§ inte skall ske i förevarande fall.

Ändamålet med ansökan är ”utökad ledningsrätt för befintlig kraftledning”. Utökningen skall utgöras av breddning av skogsgatan från 10 meters bredd till 40 meters bredd, dvs. med 15 meter på var sida om befintlig ledning.

Behovsprövningen i 6 § LL innebär bl.a. att LM också skall pröva om ändamålet med ledningsförrättningen lämpligen kan tillgodoses på annat sätt än det sökanden begärt. Även om ledningen är av sådan beskaffenhet att den faller under LL:s tillämpningsområde, ger inte detta sökanden någon ovillkorlig rätt att ta i anspråk just det utrymme som sökanden begärt upplåtelse av. Om det innebär mindre olägenhet för fastighetsägaren att utrymme upplåts på annan plats, och detta utrymme också är lämpligt för ändamålet, bör sökandens intresse få vika. Den ledande principen har således ansetts vara att det alternativ skall väljas som vållar minst skada.

Vid lämplighetsprövningen, som aktualiseras såväl vid val av olika alternativ som när endast en lösning står till buds, skall fördelarna av upplåtelsen vägas mot olägenheterna från såväl allmän som enskild synpunkt. Överväger olägenheterna skall upplåtelsen vägras. Hänsyn bör därvid inte bara tas till ekonomiska olägenheter utan också till ideella värden. Ekonomiska olägenheter för ägare av upplåtande fastighet tar sig inte alltid uttryck i en minskning av fastighetens värde utan kan även bestå i arbete eller annat besvär eller obehag. I första hand är bestämmelserna i 6 § avsedda att

skydda motstående enskilda intressen, men de tjänar också som skydd för allmänna intressen.

Eftersom ledningen är befintlig och dess bestånd redan är säkrat genom ledningsrätt innebär ansökan att ingen prövning skall göras av ledningens sträckning, ledningens typ eller dess utförande. Omprövningen kommer därmed endast att avse ledningsområdets omfattning och vilka föreskrifter som skall vara förenade med ledningsrätten. Detta innebär att den gällande koncessionen i praktiken inte har någon betydelse för omprövningen. Koncessionsprövningen har inte avsett någon annan ledning än den som var aktuell vid koncessionsansökan, dvs. att ledningsgatan i skog skulle vara 10 meter bred. Annan bredd har inte varit under koncessionsmyndighetens prövning. Energimarknadsinspektionens yttrande i förevarande mål kan därför inte tillmätas annan betydelse än att koncessionsbeslutet inte står i vägen för en eventuell breddning av skogsgatan. Behovet och lämpligheten av en bredare skogsgata skall därför prövas fullt ut i den nu överklagade förrättningen.

Vattenfall har i målet angivit att syftet med breddningen av skogsgatan är att förbättra ledningens säkerhet mot nedfallande träd (trädsäkerhet). Vattenfall har dock vitsordat att rätt till avverkning av för ledningen farliga träd föreligger inom ramen för den befintliga ledningsrätten. Vattenfall har också uppgivit att skillnaden mellan den gällande rättigheten och den nu överklagade rättigheten endast är av praktisk och ekonomisk betydelse. Därvid har Vattenfall argumenterat kring att röjning inom en bred skogsgata plus undantagsvis avverkning av ett fåtal farliga träd inom sidoområden är enklare och billigare för bolaget än att röja en smal skogsgata plus att avverka ett stort antal farliga träd inom ett stort sidoområde utanför den 10 meter breda skogsgatan.

Fastighetsdomstolen finner att då eftersträvad trädsäkerhet kan uppnås inom ramen för gällande ledningsrätt så är det allmänna intresset tillgodosett. Att se till att de nuvarande befogenheterna enligt ledningsrätten utnyttjas fullt ut är en sak för bolaget. Något allmänt intresse som krävt totalröjning av en 40 meters bred gata har inte

framkommit i målet. Däremot finns säkert motstående intressen som inte hörts av i förrättningen. Skogsnäringen har ett väl känt starkt skydd i andra sammanhang, jämfört ex skyddsreglerna i 3 kap fastighetsbildningslagen. Intentionerna i elsäkerhetspropositionen kan inte "extrapoleras" till att vara avgörande i ett beslut enligt LL.

Avvägningen som skall göras enligt 6 § LL är i detta mål därför enbart en avvägning mellan enskildas intressen. Därvid skall fastighetsägarnas intressen ställas mot Vattenfalls intressen. De enda intressen som Vattenfall redovisat är att minimera problem av praktisk och ekonomisk natur. Några hinder mot att övervinna dessa problem har Vattenfall inte förmått redovisa. Det är domstolens mening att problemen kan övervinnas med till situationen anpassad organisation och teknik. Den eventuellt ökade kostnaden för en sådan anpassning är okänd. Det finns mycket som talar för att en eventuell kostnadsökning kan komma att kompenseras genom ökade nätintäkter till bolaget. Om det är en ökad kostnad så bedöms den vara av sådan begränsad storleksordning att bolagets intresse vid en avvägning får stå tillbaka för fastighetsägarnas intressen.

Sammanfattningsvis finner domstolen att Vattenfall inte visat att åtgärden inte strider mot behovs- och lämplighetsvillkoren i 6 § LL. Ansökan omfattar inte något alternativ med en mindre utökning av skogsgatan. Åtgärden är därför inte tillåten. På grund av vad som ovan anförts skall förrättningsbesluten undanröjas och förrättningen ställas in vad avser klagandenas fastigheter.

När det gäller rättegångskostnaderna har Vattenfall hävdat att en del av klagandenas utredning inte är relevant för målet. Domstolen anser vid en helhetsbedömning att klagandenas utredning har varit befogad för att de skulle kunna tillvarata sina intressen. Den debiterade tidsåtgången är inte orimligt hög. Vattenfall skall således betala 161 000 kr till klagandena.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 422)

Överklagande senast den 7 augusti 2009 ges in till fastighetsdomstolen och ställs till Göta hovrätt

På fastighetsdomstolens vägnar

Urban Sandén

Johan Levander

I avgörandet, som är enhälligt, har även fastighetsrådet Christer Svenson samt nämndemännen Urban Pehrsson och Ulf A Svensson deltagit.